

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет управління персоналом, соціології та психології

Кафедра педагогіки та психології

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА БІЗНЕС-ОСВІТА»**

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 015 «Професійна освіта (Економіка)»

Форма здобуття освіти Очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Педагогічна діагностика при викладанні економіки у закладах фахової
передвищої освіти»

Здобувача: Комара Олександра Євгенійовича

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та психології
Саркісова Оксана Юріївна

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри, доктор педагогічних наук,
професор Артющина Марина Віталіївна

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет управління персоналом, соціології та психології

Кафедра педагогіки та психології

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА БІЗНЕС-ОСВІТА»**

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 015 «Професійна освіта (Економіка)»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
кафедри
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач

Оксана САРКІСОВА

Марина АРТЮШИНА

2025р.

2025р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Комару Олександрю Євгеновичу

очної (денної) форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Педагогічна діагностика при викладанні економіки у закладах фахової передвищої освіти»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "22" жовтня 2024 р.
№1841ст.

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, наукової літератури відповідної тематики із застосуванням загальнонаукових, теоретичних й емпіричних методів пізнання.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади з педагогічної діагностики у професійній освіті.
Розділ 2	Практичні аспекти використання педагогічної діагностики у викладанні економічних дисциплін
Об'єкт дослідження	Викладання економічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти
Предмет дослідження	Інструменти педагогічної діагностики для оцінювання результатів підготовки майбутніх економістів
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи	Теоретичне обґрунтування, практичне дослідження особливостей використання педагогічної діагностики у викладанні економіки в закладах фахової передвищої освіти та розроблення рекомендацій щодо ефективного використання інструментів педагогічної діагностики при викладанні економічних дисциплін.

Конкретні завдання, які студент повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1. Розкрити сутність, функції та методи педагогічної діагностики в процесі підготовки здобувачів професійної освіти. 2. Дослідити зв'язок педагогічної діагностики з якістю підготовки економістів.
У розділі 2	1. Проаналізувати досвід застосування педагогічної діагностики при викладанні економіки у закладах фахової передвищої освіти. 2. Розробити методичні рекомендації щодо застосування педагогічної діагностики здобувачів професійної освіти у процесі викладання економіки.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Оксана САРКІСОВА

(ініціали, прізвище)

«04» листопада 2024 р.

**Завдання одержав
студент**

(підпис)

Олександр КОМАР

(ініціали, прізвище)

«04» листопад 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 47 сторінок, 5 таблиць, список використаних джерел з 33 найменувань.

«Педагогічна діагностика при викладанні економіки у закладах фахової передвищої освіти»

Предметом дослідження є інструменти і методи педагогічної діагностики для оцінювання результатів підготовки майбутніх економістів.

Об'єктом дослідження є викладання економічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є теоретичне обґрунтування, практичне дослідження особливостей використання педагогічної діагностики у викладанні економіки в закладах фахової передвищої освіти та розроблення рекомендацій щодо ефективного використання інструментів педагогічної діагностики при викладанні економічних дисциплін.

Відповідно до поставленої мети було визначено такі завдання:

1. З'ясувати сутність, функції та методи педагогічної діагностики у професійній освіті.
2. Дослідити зв'язок педагогічної діагностики з якістю підготовки економістів.
3. Охарактеризувати ефективні інструменти оцінювання знань та професійних компетентностей студентів.
4. Розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення використання діагностичних інструментів для підвищення ефективності викладання економіки.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Отримані результати полягають у поглибленні теоретичних знань про педагогічну діагностику. Практична значущість отриманих результатів полягає в тому, що отримані дані дають можливість збагатити методику викладання економічних дисциплін за рахунок усвідомленого використання викладачами та здобувачами інструментів і методів педагогічної діагностики. У процесі дослідження було розроблено методичні рекомендації для впровадження педагогічного діагностування у викладання економіки для здобувачів фахової передвищої освіти

та вдосконалення діагностичних процесів, які сприятимуть підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх економістів та оптимізації освітнього процесу.

Рік виконання роботи: 2025.

Рік захисту роботи: 2025.

Ключові слова: педагогічна діагностика, інструменти і методи педагогічної діагностики, викладання економічних дисциплін, здобувачі професійної освіти, заклади професійної освіти, заклади фахової передвищої освіти, професійна компетентність.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Управління персоналом, соціології та психології
освітньо-професійної програми «Економічна та бізнес-освіта»
Комара Олександра Євгеновича

на тему: «Педагогічна діагностика при викладанні економіки у закладах фахової передвищої освіти»

1. Актуальність теми: Робота присвячена актуальній проблемі педагогічної діагностики у професійній підготовці майбутніх економістів. Використання інструментів і методів педагогічної діагностики у викладанні економіки у закладах фахової передвищої освіти є важливим інструментом для підвищення якості навчального процесу та адаптації освітніх програм до сучасних вимог. Економічна освіта має бути практичною та відповідати актуальним запитам роботодавців. Діагностика допомагає оцінити наскільки студенті готові до реальних професійних викликів. Побудова освітнього процесу на основі досліджень педагогічної діагностики сприяє вдосконаленню методик викладання, забезпечуючи студентам не лише теоретичні знання, а й практичні навички, необхідні для професійної діяльності. Завдяки правильно підібраним інструментам педагогічної діагностики викладачі економіки отримують можливість швидко та обґрунтовано підбирати ефективні методики викладання, орієнтовані на формування у студентів здатності аналізувати економічні процеси, приймати рішення та застосовувати знання у реальних умовах, що дозволяє реалізувати компетентністний підхід. Діагностичні методи педагогічної діагностики дають можливість викладачам та студентам отримувати ефективний зворотній зв'язок - своєчасні дані про навчальні досягнення та коригувати процес навчання. Саме тому на сьогодні особливої актуальності набуває аналіз можливостей педагогічної діагностики при організації навчального процесу та розроблення рекомендацій щодо використання інструментів і методів педагогічної діагностики при викладанні економіки.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: Зміст бакалаврської роботи відповідає затвердженій темі, меті та завданням. У роботі систематизовано методи педагогічного діагностування, які адаптовані до викладання економічних дисциплін. Запропоновано критерії оцінювання професійної компетентності майбутніх економістів, що є важливим для підвищення якості освіти. Здобувачем підбрано велику кількість інструментів і методів педагогічної діагностики з описом призначення та критеріями оцінювання, які можуть бути використані викладачами економічних дисциплін, що говорить про практичну значущість роботи.

3. Наявність самостійних розробок автора: Здобувач самостійно дослідив та систематизував отримані результати та зробив відповідні висновки. Проаналізував поняття педагогічної діагностики, її роль у професійній освіті та зв'язок із якістю підготовки фахівців. Узагальнено класифікацію методів

діагностування, що сприяє кращому розумінню їх застосування. Здобувачем розроблено рекомендації щодо застосування педагогічної діагностики здобувачів професійної освіти у процесі викладання економіки.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:

Отримані здобувачем результати та зроблені висновки мають як теоретичне, так і практичне значення, тому можуть бути впроваджені у закладах фахової передвищої освіти. Отримані дані дають можливість збагатити методiku викладання економічних дисциплін за рахунок усвідомленого використання викладачами та студентами інструментів і методів педагогічної діагностики. Розроблені методичні рекомендації щодо вдосконалення діагностичних процесів, які можуть бути корисними для викладачів економічних дисциплін. Дослідження містить конкретні інструменти оцінювання знань (тести, кейси, практичні завдання), що підтверджується матеріалами додатків.

5. Наявність недоліків: Роботу підготовлено на належному науковому рівні, однак, поряд з цим, є окремі технічні, орфографічні та стилістичні недоліки, які не впливають на загальну якість роботи. Не достатньо розкрито практична частина: немає апробації інструментів і методів педагогічної діагностики у конкретному закладі фахової передвищої освіти. . У розділі 2 бажано навести більше прикладів конкретних діагностичних завдань для різних рівнів складності. Висновки могли б бути більш деталізованими щодо перспектив подальших досліджень (наприклад, впровадження цифрових інструментів діагностики).

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Автор довів здатність до самостійної наукової роботи, а отримані результати мають практичну значимість для педагогічної практики. Подана до захисту кваліфікаційна бакалаврська робота в цілому відповідає існуючим вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 015 «Професійна освіта (Економіка)», може бути рекомендована до захисту перед екзаменаційною комісією і заслуговує позитивної оцінки з урахуванням усіх аспектів, пов'язаних з її захистом..

Науковий керівник :

к.пед.н, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології

Саркісова О.Ю.

15. 06. 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ.....	6
1.1 Поняття педагогічної діагностики та її значення у професійній освіті.....	6
1.2 Класифікація типів і методів педагогічного діагностування.	17
1.3 Поняття та критерії якості професійної освіти та взаємозв'язок педагогічної діагностики з якістю підготовки економістів.	25
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.	34
2.1 Методи діагностики рівня економічних знань здобувачів освіти.....	34
2.2 Визначення та оцінювання професійної компетентності майбутніх економістів.....	37
2.3 Методичні рекомендації щодо удосконалення діагностичних процесів у викладанні економіки.....	41
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна система фахової передвищої освіти України орієнтована на підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах швидких економічних змін. Одним із ключових завдань є забезпечення високої якості підготовки здобувачів освіти, зокрема майбутніх економістів. У цьому контексті особливого значення набуває педагогічна діагностика як інструмент об'єктивного оцінювання рівня знань, умінь, компетентностей студентів, а також засіб управління та коригування освітнього процесу.

Педагогічна діагностика дозволяє не лише фіксувати результати навчання, але й аналізувати динаміку розвитку професійних компетентностей, своєчасно виявляти прогалини в знаннях, оптимізувати підходи до викладання економічних дисциплін. Її використання сприяє формуванню економічного мислення, практичних навичок, а також розвитку аналітичних і комунікативних здібностей, необхідних майбутньому фахівцю. Саме тому дослідження методичних та практичних аспектів педагогічної діагностики у викладанні економіки є актуальним і важливим у контексті модернізації професійної освіти.

Викладання економічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти має суттєве значення для підготовки кваліфікованих фахівців, здатних адаптуватися до змін ринку праці. Педагогічна діагностика виступає ключовим елементом у цьому процесі, оскільки дозволяє оцінити рівень знань, професійні компетенції та ефективність навчальних методик. Проте існують певні труднощі у застосуванні діагностичних інструментів у сфері економічної освіти, що зумовлює необхідність їхнього удосконалення. Тому дослідження механізмів педагогічної діагностики у викладанні економіки є актуальним та сприятиме підвищенню якості професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень. За останні десятиліття велика увага науковців та практиків була приділена аспектам педагогічної діагностики (Акімова О., Галузяк В., Єрофєєва М., Макашов В., Смотров Л., Холковська І., Ковальчук Г.

та ін.) та управління якістю освіти (Гаєвська Л., Локшина О., Лукіна Т., Рябова З. та ін.). В працях провідних науковців, розкрито важливі аспекти оцінювання навчального процесу та якості освіти, її управління та вдосконалення освітніх процесів, а також визначено перспективи розвитку цих напрямків. Закономірності навчально-виховного процесу та їх відображення в змісті економічної освіти й методики викладання економіки відображені у працях Артеменко І., Осецького В., Рядинської І., Коваленко В., Пелиха В., Почерніної Н., Бендери І., Грушецького С., Фірмана Ю., Лут Т., Тарасюка І. та ін.

Однак, не дивлячись на значущий науковий прогрес у цій галузі, існують певні не вирішені аспекти, які вимагають подальших досліджень та уваги.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування, практичне дослідження особливостей використання педагогічної діагностики у викладанні економіки в закладах фахової передвищої освіти та розроблення рекомендацій щодо ефективного використання інструментів педагогічної діагностики при викладанні економічних дисциплін.

Відповідно до мети були поставлені такі **завдання**:

5. З'ясувати сутність, функції та методи педагогічної діагностики у професійній освіті.
6. Дослідити зв'язок педагогічної діагностики з якістю підготовки економістів.
7. Охарактеризувати ефективні інструменти оцінювання знань та професійних компетентностей студентів.
8. Розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення використання діагностичних інструментів для підвищення ефективності викладання економіки.

Об'єкт дослідження - викладання економічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти.

Предмет дослідження – інструменти і методи педагогічної діагностики для оцінювання результатів підготовки майбутніх економістів.

В основу дослідження покладена гіпотеза, відповідно до якої застосування педагогічної діагностики у викладанні економічних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти сприяє підвищенню рівня професійної підготовки майбутніх економістів та оптимізації освітнього процесу.

Методи дослідження: аналіз науково-педагогічної літератури, порівняння, узагальнення методичних підходів, систематизація знань у сфері педагогічної діагностики.

Практичне значення: одержані результати дослідження можуть бути використані викладачами економічних дисциплін для вдосконалення системи діагностики, підвищення ефективності навчального процесу, а також при розробці методичних матеріалів для підготовки студентів економічного профілю.

У структурі роботи виділяємо такі компоненти: вступ, основну частину (що складається з двох розділів), висновки, список літератури, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

1.1 Поняття педагогічної діагностики та її значення у професійній освіті

Педагогічна діагностика є важливою складовою освітнього процесу, що передбачає системне спостереження, вимірювання, оцінювання та аналіз результатів навчання з метою прийняття обґрунтованих педагогічних рішень. У контексті фахової передвищої освіти вона набуває особливого значення, «оскільки забезпечує зворотний зв'язок між викладачем і здобувачем освіти, дозволяє виявити рівень сформованості професійних знань, умінь та компетентностей, а також своєчасно скоригувати навчальну траєкторію» [4, с. 34].

Згідно з науковими джерелами, педагогічна діагностика (від грец. *diagnosis* — розпізнавання) — це процес встановлення рівня розвитку учня/студента на основі педагогічного моніторингу, тестування, спостереження, співбесіди та інших методів [25, с.19 ; 5, с.41]. Вона спрямована не лише на оцінку результатів, а й на виявлення причин труднощів, визначення динаміки розвитку та прогнозування подальших навчальних результатів [19, с. 25].

Педагогічна діагностика як механізм оцінювання якості знань та компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти є ключовим елементом сучасної освітньої системи, адже забезпечує систематичне оцінювання рівня знань, навичок і компетентностей здобувачів. Це не просто контроль навчальних досягнень, а цілісний механізм аналізу освітнього процесу, який дозволяє адаптувати методику викладання, покращити індивідуальний підхід та сприяти зростанню якості освіти.

Роздивимось наукові підходи до визначення сутності педагогічної діагностики.

Традиційний підхід до педагогічної діагностики розробляли та досліджений в працях К. Інгенкампа, Ю. Бабанського, Б. Бінітаса, Т. Лукіної, Н. Слюсаренко та Б. Савчук. Ці науковці спиралися на традиційні методи педагогічної діагностики, а саме стандартизованих методах оцінювання.

Проблемі діагностування в навчально-виховному процесі присвятив свої дослідження німецький вчений К. Інгенкамп. Він дійшов до висновку, що призначення педагогічної діагностики знаходиться в трьох площинах:

- оптимізації процесу індивідуального навчання;
- інтересах суспільства забезпечити правильне визначення результатів навчання;
- вироблення критеріїв діагностування.

Впровадження діагностичних процедур в процес навчання, за думкою дослідника, має бути поступовим. Спочатку потрібно визначити передумови до навчання, які є визначаються індивідуально або для цілої навчальної групи, а потім, визначити умови, необхідні для організації систематичного запланованого процесу навчально-пізнавальної діяльності. За допомогою педагогічної діагностики аналізується навчальний процес і визначаються результати навчання. Також, в результаті досліджень науковцем було виявлено наступні функції педагогічної діагностики: *діагностична, аналітична, зворотного зв'язку, контрольньо-корегувальна, прогностична, оцінна, мотиваційно - стимулювальна, інформаційна* [13].

Отже, К. Інгенкамп розглядав педагогічну діагностику як процес оцінювання рівня знань та розвитку студентів.

Ю. Бабанським була розроблена концепція педагогічного контролю, яка включає оптимізацію навчального процесу та оцінювання успішності студентів. Він визначав контроль як не лише перевірку знань, а й інструмент управління освітнім процесом. Для нашого дослідження важливими є виділення функцій педагогічного контролю, а саме:

- освітня – допомагає студентам систематизувати знання.
- діагностична – виявляє рівень засвоєння матеріалу.

- виховна – формує відповідальність за навчальні результати.
- стимулююча – мотивує студентів до активного навчання.
- прогностична – дозволяє коригувати навчальні методики.

Принципами оцінювання успішності, за думкою дослідника, є систематичність – контроль має бути регулярним; об'єктивність – оцінювання має бути справедливим, диференційованість – врахування індивідуальних особливостей студентів та гуманність – контроль не повинен викликати стрес, а сприяти розвитку.

Дослідником також були виділені такі методи оцінювання:

- Тестування – стандартизовані завдання для перевірки знань.
- Спостереження – аналіз навчальної активності студентів.
- Самооцінювання – студенти оцінюють власні знання та прогрес.
- Анкетування – збір даних про освітні потреби студентів [32].

В сучасних в науково-методичних джерелах [22] звертається увага на поліфункціональність педагогічної діагностики. Важаємо за необхідне надати відповідне визначення функцій педагогічної діагностики:

- *аналітична* - це психолого-педагогічний аналіз освітнього процесу на всіх рівнях його структурної організації як педагогічної системи. На відміну від контролюючої функції, спрямованої лише на виявлення недоліків, аналітична функція виявляє причинно-наслідкові зв'язки в навчально-виховному процесі, між умовами і результатами навчання;

- *власне-діагностична функція* — це психолого-педагогічне вивчення засвоєних знань, вихованості і розвитку учня, а також рівня професійної компетентності вчителя.

- *оцінкова* - це якісна і кількісна оцінка якості адміністрації школи, кожного вчителя і кожного здобувача освіти;

- *функція контролю* - педагогічна діагностика дозволяє проводити оперативний контроль за процесом навчання та виховання здобувача освіти, оскільки містить інформацію про його стан;

- *корекційна* -це дидактична корекція навчально-виховного процесу і психологопедагогічна корекція власної активності вчителя в сторону саморозвитку /слід пам'ятати і враховувати, що вся система позитивних тенденцій -цінностей-міститься не поза вчителем, а в ньому самому;

- *орієнтаційна* - це орієнтація педагогічного колективу на вирішення цілей і задач школи і на усунення недоліків, які мають місце в житті педагогічного колективу та окремих вчителів;

- *інформаційна* - це постійне інформування всіх учасників педагогічного процесу про результати педагогічної діагностики;

- *функції мотивації і стимулювання*- педагогічна діагностика дозволяє проводити диференційовану оплату праці, більш адекватно використовувати зовнішні стимули, підвищує рівень особистої мотивації [22].

Ми вважаємо, що ці функції є універсальними для різних сфер: від управління якістю освітою до використання педагогічної діагностики в різноманітних закладах освіти. Відповідно до нашого дослідження у системі фахової передвищої освіти педагогічна діагностика виконує такі функції:

- Оцінювальну - встановлення рівня досягнень здобувачів освіти;
- Контрольну - перевірка засвоєння навчального матеріалу;
- Регулювальну - внесення коректив у зміст, методи та форми навчання;
- Прогностичну - передбачення майбутніх результатів навчання;
- Розвивальну - стимулювання саморозвитку й самостійності студентів [23, с. 12–13].

Т. Лукіною було проаналізовано педагогічну діагностику як механізм оцінювання якості освіти.

Вивчаючи ключові елементи управління якістю професійної освіти Т. Лукіна виділяє різні підходи до визначення поняття педагогічної діагностики:

і як розділ педагогіки, і як «особливий вид дослідницької діяльності педагога, що полягає у виявленні та вивченні ознак, які характеризують стан і результати процесу навчання з метою його коригування та поліпшення»; і як сукупність

прийомів контролю і оцінки, «спрямованих на вирішення завдань оптимізації навчального процесу, диференціації учнів, а також вдосконалення освітніх програм та методів педагогічного впливу»; і як навчальну дисципліну, «що ознайомлює із сукупністю методів і прийомів виявлення та вивчення стану, якісних змін і результату навчально-виховного процесу» [18].

Отже, сутність традиційного підходу полягає в тому, що він орієнтований на підсумковий контроль знань за допомогою стандартизованих методів (екзамени, тестування, письмові роботи); Ґрунтується на кількісному оцінюванні (бали, рейтинги, середній показник успішності). Перевагами такого підходу є : Простота використання та можливість системного аналізу успішності студентів. До недоліків можемо віднести не врахування динаміку розвитку компетентностей та недостатню гнучкість для адаптації навчального процесу до потреб студентів.

На сьогодні актуальним є *компетентнісний підхід*, сутність якого полягає в фокусуванні не тільки і не стільки на знаннях, як на професійних навичках та їх застосуванні в практичних умовах, що є дуже актуальним для закладів фахової передвищої освіти. Наукові підходи та практичні кроки щодо впровадження компетентнісного підходу в систему освіти України висвітлено в працях В. Байденко, Е. Зеєр, О. Пометун , Ю. Татур.

О. Пометун констатує, що результатом освітнього процесу, побудованого на компетентністному підході, має стати «формування загальної компетентності людини, яка виступає як сукупність основних компетентностей, інтегрована характеристика особистості. Вона формується у процесі навчання і містить знання, вміння, ставлення, досвід діяльності та поведінкові моделі особистості» [24, с. 60-65].

Компетентнісний підхід фокусується на оцінюванні сформованості ключових компетентностей, зокрема аналітичного мислення, здатності приймати економічні рішення, комунікаційних навичок.

Перевагами даного підходу є можливість оцінити практичну готовність студента до роботи та врахування індивідуальних особливостей студентів. До недоліків можна віднести потребу у використанні більш складних методів

оцінювання (проектна діяльність, кейс-метод) та важкість стандартизувати результати.

Діагностично-корекційний підхід орієнтований на постійний моніторинг знань та компетентностей з наступною корекцією навчальних методик. Використовує зворотний зв'язок: студенти та викладачі взаємодіють, визначаючи прогалини в навчанні та способи їхнього усунення. Це відкриває нові можливості для використання педагогічної діагностики в закладах фахової передвищої освіти, а саме: гнучкість у викладанні, можливість оперативно коригувати навчальні матеріали; індивідуалізація навчання – адаптація до рівня кожного студента. Але такий підхід по-перше, вимагає багато ресурсів, оскільки потребує постійного аналізу та корекції та є неефективним при застосуванні у великих групах.

Значний внесок у розвиток діагностично-корекційного підходу, який сприяє адаптації навчального процесу до потреб студентів був здійснений вітчизняними дослідниками І. Бондар, Л. Вавіна, В. Засенко, С. Мартиненко М. Махній присвятили свої праці розгляду різних аспектів діагностично- корекційного підходу: аналізу корекційних методик у навчальному процесі; корекційну діагностику у закладах вищої освіти, та її вплив на професійне становлення студентів; дослідження графічно-малюнкові методик у діагностично-корекційній роботі, що застосовуються у навчальному процесі.

Інноваційним та актуальним є і *цифровий підхід*, який базується на використанні цифрових технологій (онлайн-тестування, автоматизований аналіз відповідей, навчальні платформи) та включає штучний інтелект для персоналізованого навчання та оцінювання.

Цифровий підхід у педагогічній діагностиці та освіті досліджували О. Шпарик, яка присвятила свої дослідження аналізу концептуальних засад цифрової трансформації освіти, зокрема її вплив на якість навчального процесу та адаптацію до сучасних умов), Д. Інграм і П. Вора, які досліджували цифровізацію освітніх процесів, зокрема в Україні, та її роль у забезпеченні стійкості освітньої системи) та Т. Вакалюк, Д. Антонюк, І. Новіцька, М. Медведєва, які розглядали цифрову трансформацію вищої освіти, її виклики та перспективи розвитку. Ці дослідники

зробили значний внесок у розуміння цифрового підходу та його впливу на освітній процес.

Цифровізація педагогічної діагностики дозволяє більш швидко та ефективно обробляти результати діагностики. Надає можливість персоналізації навчального процесу за допомогою автоматизованих рекомендацій. Але вимагає технічного забезпечення та цифрової грамотності викладачів та не завжди враховує емоційні та мотиваційні фактори навчання.

Комплексний підхід поєднує елементи всіх підходів, тобто враховує і кількісні, і якісні показники успішності студентів. Використовує діагностику знань, компетентностей та особистісних характеристик. Реалізується через диференційовану систему оцінювання: тестування, кейс-методи, самооцінювання, спостереження та взаємодію в освітньому середовищі. Дає повний аналіз рівня підготовки студента. Сприяє формуванню якісної професійної освіти. Потребує високого рівня організації та значних ресурсів для впровадження.

З метою узагальнення проаналізованих наукових джерел нами було створено таблицю 1.1, в якій визначені особливості цілей, методів та інструментів педагогічної діагностики у відповідності до кожного підходу.

Таблиця 1.1 – Наукові підходи до визначення педагогічної діагностики.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ				
ТРАДИЦІЙНИЙ	КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ	ДІАГНОСТИЧНО-КОРЕКЦІЙНИЙ	ЦИФРОВИЙ	КОМПЛЕКСНИЙ
ЦІЛІ				
визначення рівня засвоєння знань, оцінювання успішності	оцінювання сформованості компетентностей учнів	Виявлення проблем та корекція навчального процесу	Використання цифрових технологій для аналізу прогресу	Поєднання різних підходів для всебічної діагностики (знань, компетентностей, особистісних характеристик)
МЕТОДИ				
Тестування Аналіз робіт Спостереження	Проектна діяльність Портфоліо Кейс-метод Самооцінювання	Діагностичні бесіди, Психологічні методики	Комп'ютерне тестування Онлайн-тестування Автоматизований аналіз відповідей Навчальні платформи Аналіз великих даних	Змішані методи: тестування кейс-методи самооцінювання, спостереження взаємодія в освітньому середовищі
ІНСТРУМЕНТИ				

Екзамени Тестування Контрольні роботи Усні опитування	Анкети, чек-листи методики самооцінки	Діагностичні карти спеціалізовані тестові комплекси	Онлайн-платформи адаптивні тести	Система оцінювання, багаторівневі тести
--	---	---	-------------------------------------	---

Джерело: Складено автором

Отже, наукові підходи до педагогічної діагностики у професійній освіті розвиваються залежно від освітніх тенденцій та технологічного прогресу. Традиційні підходи зручні для масового застосування, але мають обмежену гнучкість. Компетентнісний і корекційний підходи більш ефективні у сучасній освіті, але потребують індивідуалізації навчального процесу. Цифрові технології відкривають нові можливості для діагностики знань, проте не можуть повністю замінити викладацький контроль. Комплексний підхід є найбільш перспективним, оскільки дозволяє оцінювати знання, компетенції та особистісний розвиток студентів.

Вважаємо за необхідне звернути увагу ще на деякі аспекти можливостей педагогічної діагностики в навчальному процесі.

Так, дослідження Дубасенюк О. А. та Вознюк О.В. присвячені розгляду важливу ролі педагогічного діагностування у проектування змісту та методичного забезпечення навчального процесу з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та орієнтацією на прогнозування потреб найближчого розвитку особистості і надають наступне визначення педагогічної діагностики: «Педагогічна діагностика— це педагогічна діяльність, спрямована на вивчення і пізнання стану об'єктів (суб'єктів) виховання з метою співробітництва з ними і управління процесом виховання [12, с. 74-81].

В.С. Аванесов розглядає педагогічну діагностику через виявлення певних властивостей особистості для оцінки результатів виховання, освіти і навчання і розглядає її як «систему специфічної діяльності педагогів і педагогічних колективів» [2, С.4.]

Дербеньова А.Г. розкриває можливості використання педагогічної діагностики в роботі класних керівників [11]. Що, в свою чергу, може бути перенесено на кураторів навчальних груп.

Цехмістрова Г.С. розглядає можливості педагогічної діагностики в управлінні освітою і доводить, що в сучасних умовах діагностування всіх аспектів навчально-виховного процесу мають стати нормою педагогічної діяльності в закладах освіти [29, с. 131].

Підсумовуючі різні підходи до виявлення різноманітних аспектів педагогічної діагностики приходимо до висновку, що на сьогодні відбувається постійне розширення сфери використання педагогічної діагностики. Розділяємо думку Василькова Л.М та Тевлів Б.Л. Які зазначають, що «на сьогодні поняття педагогічної діагностики розширюється, не обмежується тільки констатацією фактів (перевіркою знань, умінь і навичок учнів), має включати в себе контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, розглядати результати з урахуванням способів їх досягнення, виявляти тенденції та динаміку дидактичного процесу, а також враховувати психологічні аспекти навчально-пізнавальної діяльності, що говорить про тісний взаємозв'язок з психодіагностикою» [6, с. 1-12]. Відповідно, змінюється завдання та результати психодіагностики, а саме: «головним завданням психолого-педагогічної діагностики стає виявлення показників стану педагогічних та психологічних явищ і процесів, де кожний показник з деякою імовірністю свідчить про цей стан. Результатом має бути зручний для практичного використання діагностичний засіб, який дає змогу знати істинний стан об'єкта або суб'єкта» [Там само, с. 1-12].

Також в науковій літературі звертається увага на поліфункціональність педагогічної діагностики. Для нашого дослідження важливо виділення наступних функцій: аналітична, оцінкова, функція контролю, корекційна, орієнтаційна, інформаційна, функції мотивації і стимулювання [22], так як вважаємо що ці функції є універсальними для різних сфер: від управління якістю освітою до використання педагогічної діагностики в різноманітних закладах освіти.

Педагогічна діагностика покликана дати відповідь на наступні запитання: що і для чого вивчати при розгляді навчально-виховного процесу; за якими критеріями це робити; якими методами користуватися; за яких умов діагностика органічно включається в цілісний навчально-виховний процес, дає можливість навчити

вчителів уміння самоконтролю, а учнів - самопізнання. В такому контексті для нашого дослідження актуальним є наступне визначення педагогічної діагностики.

Педагогічна діагностика - комплекс методів і прийомів, спрямованих на виявлення рівня знань студентів з певних дисциплін, Оцінювання їхньої професійної компетентності. Визначення освітніх потреб та індивідуальних особливостей засвоєння матеріалу, аналіз ефективності навчальних методів і підходів.

Вона відрізняється від традиційної перевірки знань тим, що має аналітичний і прогностичний характер: допомагає не лише оцінити рівень знань, а й виявити причини успішності чи відставання, а також шляхи їхньої корекції.

Метою педагогічної діагностики має стати забезпечення умов для всебічного розвитку особистості здобувачів, реалізація завдань навчання, виховання та професійної підготовки. [7].

Отже, педагогічна діагностика є важливим інструментом для вдосконалення освітнього процесу, допомагаючи викладачам не лише контролювати ефективність своєї роботи, а й формувати у учнів самопізнання та саморозвиток. Використання педагогічної діагностики дозволяє реалізувати низку важливих завдань щодо вдосконалення навчально-виховного процесу. Важливим є той факт, що педагогічна діагностика крім специфічних функцій, виконує також і ряд інших функцій і нерозривно пов'язана з психологічною діагностикою. Тому можна стверджувати, що їй належить провідна роль у навчально-виховному процесі закладів освіти.

Впровадження педагогічної діагностики в навчальний процес дозволяє

- Модернізувати оцінювання: через використання цифрових технологій, автоматизованих тестів і аналізу навчальної успішності.
- Забезпечити персоналізований підхід шляхом адаптації програм навчання залежно від результатів діагностики.
- Надавати зворотний зв'язок, що дозволяє коригувати навчального процесу на основі даних діагностики.

- Інтегрувати діагностичні методики у навчальні кейси та використовувати реальні бізнес-ситуації для оцінки компетентностей.

Значення педагогічної діагностики у фаховій освіті полягає у її здатності забезпечити якісну підготовку майбутнього фахівця, зокрема в галузі економіки. Завдяки діагностичному підходу викладачі можуть не лише оцінити поточний рівень знань, але й цілеспрямовано впливати на розвиток професійних і особистісних якостей здобувачів освіти [17, с. 28].

Слід зазначити, що «ефективна педагогічна діагностика передбачає інтеграцію традиційних та інноваційних методів оцінювання, таких як тести, проекти, портфоліо, кейс-методи, аналітичні завдання, а також використання цифрових інструментів для моніторингу прогресу» [32 с. 53]. Усе це сприяє підвищенню об'єктивності оцінювання та мотивації до навчання.

Розділяємо думку Підласого І.П., який зазначає, що «педагогічна діагностика є ключовим механізмом управління якістю освіти у фахових закладах, адже саме через діагностику досягається відповідність між освітніми результатами та професійними вимогами ринку праці» [23 , с. 15].

Таким чином, для реалізації основних завдань педагогічної діагностики можна діагностувати особливості здобувачів освіти, педагогів та освітнього навчального середовища.

В результаті аналізу ми дійшли до висновку, що педагогічна діагностика – це не просто контроль знань, а інструмент вдосконалення освітнього процесу. Вона допомагає не лише оцінити якість знань, а й знайти способи підвищення ефективності викладання економіки. Її методологічне та практичне застосування сприяє розвитку компетентнісного підходу та формуванню кваліфікованих спеціалістів у сфері економіки.

Педагогічна діагностика виступає і як показник якості освіти. Якість освіти значною мірою залежить від глибини та точності діагностичних інструментів. Оцінювання знань студентів за допомогою педагогічної діагностики дозволяє:

1. Визначити рівень засвоєння економічних дисциплін – чи студенти розуміють теоретичні аспекти та чи можуть застосовувати знання на практиці.

2. Виявити слабкі місця навчального процесу – чи потрібне коригування навчальних методик, індивідуальне консультування або зміна підходу до викладання.
3. Підвищити мотивацію студентів – діагностика може враховувати індивідуальні особливості навчання та сприяти розвитку самостійності та критичного мислення.
4. Оцінити рівень професійної компетентності – наскільки студенти готові працювати у сфері економіки, чи володіють практичними навичками аналізу та ухвалення економічних рішень.

1.2 Класифікація типів і методів педагогічного діагностування

Педагогічна діагностика — це багатогранний процес, який реалізується через різноманітні типи й методи діагностування. Вибір конкретного діагностичного підходу залежить від цілей навчання, змісту освітнього процесу, рівня підготовки студентів, а також етапу навчання.

Ми знайшли декілька класифікацій типів педагогічної діагностики за різними критеріями [23, 25]:

1. За часом проведення:

- *Вхідне (стартове)* діагностування — визначає рівень початкової підготовки здобувача освіти.
- *Поточне (формувальне)* — здійснюється в процесі навчання з метою моніторингу динаміки знань.
- *Підсумкове (результативне)* — фіксує рівень досягнень після завершення навчального етапу.
- *Прогностичне* — використовується для передбачення результатів навчання на основі попередніх даних.

2. За об'єктом діагностування:

- *Рівень знань і навичок.*
- *Розвиток компетентностей.*
- *Мотивація до навчання.*
- *Професійні якості.*

3. **За формою організації:**

- *Індивідуальна діагностика.*
- *Групова діагностика.*

4. **За функціональним призначенням:**

- *Контрольна, коригувальна, розвивальна, стимулювальна.*

Зокрема, важливо розрізняти форми діагностування, які використовуються для оцінки студентів (сумативна діагностика), та ті, що спрямовані на виявлення недоліків у навчальному процесі для подальшого його виправлення (формативна діагностика).

Педагогічна діагностика в професійній освіті також включає в себе індивідуальні та групові методи, де кожен студент розглядається як унікальна особистість. При цьому враховуються не лише результати знань, але й особистісні якості, соціальні навички та готовність до вирішення професійних завдань.

У сучасному освітньому контексті педагогічна діагностика в професійній освіті стає ключовим інструментом для визначення рівня досягнень студентів, ефективності методів викладання та визначення потреб у подальшому удосконаленні освітнього процесу.

Формативна діагностика є важливим аспектом педагогічної практики в професійній освіті. Її завданням є виявлення недоліків та проблем у процесі навчання, щоб оперативно вносити корективи та покращувати навчальні програми. Цей підхід дозволяє не лише оцінювати ступінь засвоєння матеріалу, але і адаптувати навчання до індивідуальних особливостей студентів.

Сумативна діагностика орієнтована на загальний огляд результатів навчання на певному етапі, зазвичай під час атестації чи закінчення певного етапу професійної підготовки. Цей тип діагностики дає можливість зробити висновки про

досягнення студентом конкретних цілей та визначити його готовність до подальших етапів професійної діяльності.

Педагогічна діагностика в професійній освіті може бути спрямована як на виявлення загальних тенденцій у групі студентів, так і на індивідуальні особливості кожного. Групова діагностика дозволяє аналізувати ефективність програм та методик для всього класу, в той час як індивідуальна діагностика визначає потреби кожного студента окремо, сприяючи персоналізації навчального процесу.

Важливою складовою педагогічної діагностики є також використання додаткових джерел інформації, таких як відгуки студентів, результати анкетування, аналіз практичних завдань та професійних випробувань. Це допомагає отримати більш повне та об'єктивне уявлення про якість професійної підготовки.

Методи педагогічної діагностики умовно поділяються на традиційні й інноваційні, а також за способом збору інформації — кількісні та якісні [32,19]

До основних методів належать:

- Спостереження — дозволяє виявити типові поведінкові реакції, рівень активності, зацікавленість у навчанні.
- Опитування (анкетування, інтерв'ювання) — дає змогу з'ясувати рівень самооцінки, ставлення до предмета, розуміння змісту.
- Тестування — широко застосовується для вимірювання знань, умінь і навичок. Ефективне для об'єктивного контролю.
- Портфоліо — дозволяє оцінити індивідуальний освітній прогрес здобувача освіти в динаміці.
- Кейс-метод — застосовується як діагностичний інструмент для перевірки аналітичного мислення та професійного підходу до вирішення ситуаційних завдань [6].
- Проєктне оцінювання — використовується при виконанні довготривалих навчальних завдань, що інтегрують знання з різних тем.
- Педагогічний експеримент — дає змогу досліджувати ефективність методик викладання або впровадження нових форм роботи.

Педагогічна діагностика в професійній освіті також включає в себе індивідуальні та групові методи, де кожен студент розглядається як унікальна особистість. При цьому враховуються не лише результати знань, але й особистісні якості, соціальні навички та готовність до вирішення професійних завдань. Психолого-педагогічна діагностика включає різні методи оцінювання навчального процесу, розвитку учнів та ефективності педагогічної діяльності.

Сучасні методи педагогічної діагностики включають широкий спектр підходів, які допомагають оцінити рівень знань, навичок та компетентностей здобувачів. Наведемо приклади методів педагогічної діагностики, їх функції та діагностичний інструментарій в таблиці 1.2. Також детально роздивимося критерії оцінювання відповідних методів.

Таблиця 1.2 – Методи педагогічної діагностики.

Назва методу та визначення	Функції	Діагностичний інструментарій
Тестування – стандартизовані тести для оцінки знань та навичок.	Оцінка рівня знань, когнітивних здібностей та психологічних особливостей здобувачів. Визначення психологічних особливостей здобувачів та їхню готовність до професійного навчання.	Тести на мотивацію, рівень стресу, емоційний стан та особистісні характеристики.
Анкетування та опитування – використання опитувальників для збору інформації про навчальний процес	Виявлення рівня знань, мотивації, ставлення до предмета. Передбачення подальших освітніх потреб чи труднощів. Оцінка результатів навчання або викладання. Допомога здобувача освіти в самоусвідомленні власного ставлення до предмета. Визначає рівень задоволеності освітнім процесом.	Анкети з відкритими та закритими питаннями, електронні анкети (Google Forms, Microsoft Forms), Анонімні бланки для вільного висловлення думок
Спостереження - цілеспрямоване, систематичне або епізодичне вивчення поведінки, дій, мовлення та реакцій здобувачів освіти в умовах навчальної діяльності без втручання в сам процес.	Виявлення наявного рівня сформованості знань, умінь, навичок, поведінкових проявів. Встановлення ступеня відповідності реальних проявів очікуваним результатам. Виявлення труднощів, бар'єрів, мотивів, інтересів. Допомогає викладачу аналізувати та коригувати власну педагогічну діяльність.	Карта спостереження (з критеріями й індикаторами, напр., "виявляє ініціативу", "використовує економічні терміни", "працює в парі/групі") критеріями й індикаторами Щоденник спостережень — нотатки викладача про поведінку

		окремих здобувачів під час занять Лист оцінювання активності — фіксація частоти та якості відповідей Чек-лист педагогічного спостереження Фото-/відеофіксація (за згодою), як допоміжний інструмент для подальшого аналізу
Портфоліо — систематичне збирання, оформлення та оцінювання індивідуальних навчальних досягнень здобувачів освіти у вигляді збірки робіт, які демонструють його знання, уміння, розвиток і особистий прогрес у навчанні.	Фіксація динаміки навчальних результатів, змін у мисленні, навичках і ставленні до навчання. Стимулює здобувача освіти до саморозвитку, самоконтролю, підвищення рівня відповідальності. Допомогає усвідомити власний навчальний шлях і досягнення. Демонструє індивідуальні здобутки здобувачів освіти викладачу, батькам або потенційним роботодавцям.	Структура портфоліо (змістовні розділи: роботи з дисципліни, самооцінка, відгуки, сертифікати, досягнення) Критерії оцінювання: повнота, актуальність, якість виконання робіт, креативність, відображення особистого прогресу Анкета самооцінки здобувача освіти (що вдалося, над чим працювати, як змінився рівень знань) Опис цілей портфоліо (освітні або кар'єрні) Електронна форма портфоліо (Google Диск, Padlet, Canva тощо) або папкова форма
Кейс-метод — метод активного навчання та діагностики, що полягає в аналізі конкретної навчальної або життєвої ситуації (кейсу), яка має проблемний характер і потребує прийняття рішень.	Виявлення рівня засвоєння знань, аналітичного мислення, здатності застосовувати знання на практиці. Розвиток критичного мислення, аргументації, навичок прийняття рішень. Дає змогу перевірити вміння працювати з інформацією, формулювати висновки, співпрацювати в групі. Стимулює інтерес до навчального матеріалу через реальні або наближені до реальності приклади.	Опис кейсу — текст із проблемною ситуацією Завдання до кейсу Критерії оцінювання роботи з кейсом: – розуміння ситуації – логіка аналізу – креативність рішень – аргументація – вміння працювати в команді Оцінювальна таблиця / чек-лист для викладача Форма самооцінки / взаємооцінювання здобувачами освіти
Діагностична бесіда — цілеспрямоване усне	Виявлення рівня розуміння матеріалу, логіки мислення,	План або сценарій бесіди, картка

спілкування викладача зі здобувачем освіти (або групою).	мовленнєвих навичок. Допомагає виявити труднощі та визначити способи їх подолання. Підтримує інтерес до навчання через індивідуальну увагу. Сприяє розвитку комунікативних навичок, вміння формулювати думки.	спостереження, оцінювальна шкала, журнал спостережень викладача, форма самооцінки студента.
Комп'ютеризовані методи — здійснюються за допомогою комп'ютерної техніки та цифрових інструментів.	Виявлення рівня засвоєння знань, рівня компетентностей, прогалин у навчанні. Оперативна перевірка знань у форматі тестів, вікторин, онлайн-завдань. Автоматичне збереження, порівняння та візуалізація результатів. Підвищення інтересу студентів через інтерактивність, елемент гри, гейміфікацію.	Онлайн-тести (Google Forms, Classtime, Kahoot, Testportal) Цифрові анкети, опитувальники (Mentimeter, SurveyMonkey, Microsoft Forms) Інтерактивні платформи для оцінювання знань (Moodle, Edmodo, LearningApps) Програмні засоби оцінювання компетентностей, автоматизовані електронні журнали та системи відстеження динаміки успішності, аналітичні звіти.
Моделювання та симуляції — створення і відтворення умов реальних або навчальних ситуацій, у яких студенти повинні приймати рішення, діяти, реагувати на зміни, демонструючи свої знання, вміння, навички та поведінкові моделі.	Виявлення здатності застосовувати знання в змодельованих практичних умовах. Формування системного мислення, адаптивності, командної роботи. Дозволяє передбачити, як студент діятиме в реальній ситуації. Підвищує інтерес і залученість через активну участь у "реальних" процесах.	Навчальні симуляції, рольові ігри, бізнес-ігри, цифрові симулятори. Оцінювальні аркуші для викладача з критеріями: — правильність дій — логіка рішень — вміння працювати в команді — ефективність результату Форми самооцінки та рефлексії (що вдалося / було складно / чого навчився) Відеофіксація ситуацій — для подальшого аналізу
Метод експертних оцінок - залучення групи фахівців (експертів) для	Визначення рівня професійних, загальнопредметних чи поведінкових компетентностей.	Аркуші експертного оцінювання з критеріями, шкала

оцінювання якості знань, умінь, поведінки або результатів діяльності здобувачів освіти за попередньо визначеними критеріями. Метод базується на суб'єктивному, але професійному судженні кількох осіб.	Виявлення сильних і слабких сторін у діяльності здобувача освіти або освітнього процесу. Формування уявлення про потенційні результати здобувачів освіти у майбутній професійній діяльності. Дозволяє порівнювати учасників, групи, результати між собою.	оцінювання, інструкція для експертів, матриця узагальнених експертних оцінок — таблиця для аналізу різних думок (для пошуку узгодженості), протокол експертного обговорення або Delphi-метод — при груповій роботі експертів.
<i>Метод експертних оцінок</i> — це метод педагогічної діагностики, за якого фахівці (експерти) оцінюють результати діяльності здобувачів освіти або елементи освітнього процесу на основі визначених критеріїв та суб'єктивно-об'єктивного професійного судження.	Виявлення сильних і слабких сторін у знаннях, уміннях, компетенціях студентів. Надання незалежної об'єктивізованої оцінки виконаної роботи чи рівня підготовки. Формування уявлення про майбутню професійну успішність або розвиток. Порівняння результатів у групі, визначення тенденцій.	Критерії оцінювання (розробляються заздалегідь і доводяться до експертів). Експертна шкала: — бальна (наприклад, 1–10 або 0–5), ранжована, вагова (з коефіцієнтами важливості для кожного критерію). Аркуш оцінювання / анкетна форма — для фіксації думки кожного експерта. Матриця узагальнення оцінок — таблиця, де співставляються оцінки кількох експертів. Методи обробки оцінок — середнє арифметичне, медіана, Delphi-метод (для досягнення консенсусу між експертами). Протокол експертного засідання або обговорення (за потреби, якщо оцінювання колективне).
Проектна робота — самостійна або групова діяльність студентів, спрямована на розв'язання конкретної навчальної, практичної або дослідницької проблеми, з наступним представленням	Виявлення рівня сформованості знань, умінь, навичок, компетентностей. Стимулює творче мислення, планування, аналітичні здібності. Підвищує зацікавлення завдяки практичній спрямованості завдань. Розвиває вміння працювати в команді, презентувати результати.	Технічне завдання / умови проекту — тема, мета, очікувані результати, критерії успіху. План реалізації проекту — етапи, ролі учасників, терміни, ресурси. Журнал проектної

результату у вигляді продукту (презентації, звіту, моделі, бізнес-плану тощо).		діяльності — відображення процесу (щоденник, чек-лист, трежер прогресу). Форма презентації результатів — усна доповідь, відео, макет, інфографіка, звіт тощо. Критерії оцінювання проєкту: — повнота та відповідність поставленій меті; — самостійність виконання; — креативність і новизна; — практична значущість; — якість презентації результатів. Оцінювальна таблиця, форма взаємооцінювання або самооцінки
Аналіз навчальних досягнень — систематичне вивчення результатів навчальної діяльності здобувачів освіти з метою оцінки рівня засвоєння знань, умінь, навичок, компетентностей, а також динаміки їх розвитку.	Виявлення рівня навчальних досягнень і вчасне виявлення прогалин. Передбачення потреб у корекції або індивідуалізації навчання. Перевірка відповідності результатів навчання цілям освітньої програми. Допомога у виборі шляхів покращення результатів студентів.	Оцінки, тести, виконані завдання, портфоліо, роботи та інші продукти діяльності.
Самооцінювання — це метод педагогічної діагностики, що полягає в усвідомлені оцінка здобувачем освіти власних знань, умінь, досягнень, навчальної активності чи поведінки.	Формує здатність до рефлексії, саморозвитку і самоорганізації. Формування вміння аналізувати власні успіхи й труднощі. С тимuluє до подальшого вдосконалення та навчальної активності. Допомагає виявити розрив між реальним і бажаним рівнем результатів. Формує відповідальність за власне навчання та результат.	Анкети самооцінювання, рефлексивні щоденники, чек-листи з критеріями, рейтингові шкали, самооцінка за етапами проєкту / модуля / уроку, цифрові інструменти: Google Forms, Mentimeter, Padlet

Джерело: Складено автором

Слід відзначити, що «діагностичний процес буде ефективним лише за умови дотримання принципів науковості, системності, об'єктивності, надійності та доступності результатів для студента» [32 с. 78].

В ході аналізу ми прийшли до висновку, що у закладах фахової передвищої освіти доречно комбінувати різні методи діагностики, орієнтуючись на практичну спрямованість економічної підготовки. Поєднання тестів, кейсів, проєктів і самооцінювання дозволяє створити багатовимірну картину досягнень студентів.

Отже, різні методи діагностики дозволяють здійснювати багаторівневе оцінювання якості знань. Кожен із цих методів допомагає комплексно оцінювати як глибину економічних знань, так і готовність до професійної діяльності.

Роздивимося особливості педагогічної діагностики в професійній освіті, які визначаються специфікою цільової групи та особливостями навчальних програм.

1.3 Поняття та критерії якості професійної освіти та взаємозв'язок педагогічної діагностики з якістю підготовки економістів

Фахова передвища освіта (ФПВО) є важливим рівнем професійної освіти, що забезпечує підготовку фахівців середньої управлінської ланки. Вона спрямована на формування освітньої кваліфікації, яка підтверджує здатність особи виконувати спеціалізовані завдання у певній галузі професійної діяльності. Проблеми методології розвитку професійної освіти, аспекти фахової передвищої освіти розглядаються в працях: Гончаренко С., Зязюна І., Лугового В., Ніколаєнко С., Радкевич В., Руденко Є., Юрченко А. та ін.

Для якісної підготовки майбутніх фахівців позитивним є створення освітнього середовища, орієнтованого на професійно спрямовані навчальні предмети. Поняття та критерії якості професійної освіти визначаються не лише з точки зору здобуття знань, але й спрямовані на розвиток комплексу навичок та особистісних якостей, що необхідні для успішної професійної діяльності. У цьому контексті важливо враховувати сучасні вимоги ринку праці та забезпечити випускників не лише зазначеними у програмі знаннями, але й готовністю до постійного розвитку та адаптації до змін.

Поняття якості в контексті професійної освіти визначається як комплексний підхід до підготовки студентів, який включає якісні характеристики навчальних програм, методів викладання, інфраструктури освітніх закладів, а також здатність студентів ефективно використовувати отримані знання у реальній професійній діяльності.

Аналіз наукових праць науковців Андрущенко В., Борлікова Г., Гаєвської Л., Кінаша А., Дрешера Ю., дозволив нам виділити наступні критерії якості професійної освіти.

Актуальність та відповідність програми вимогам ринку праці: Якість професійної освіти визначається тим, наскільки навчальна програма відповідає потребам сучасного ринку праці та враховує інноваційні та технологічні зміни в галузі.

Рівень компетентностей студентів. Якість освіти визначається здатністю випускників ефективно використовувати теоретичні знання в реальній професійній діяльності та володіння практичними навичками.

Інноваційність та адаптивність навчального процесу. Якість професійної освіти визначається здатністю освітнього закладу до впровадження сучасних педагогічних та технологічних підходів, що сприяють підвищенню ефективності навчання.

Оцінка задоволеності студентів та випускників. Якість професійної освіти визначається рівнем задоволеності студентів та випускників навчальним процесом, якістю викладання та можливостями для професійного зростання.

Мережа партнерства з роботодавцями. Якість професійної освіти визначається рівнем співпраці з роботодавцями, що забезпечує практичне навчання та можливості для трудової адаптації випускників.

Розглядаючи поняття та критерії якості професійної освіти, важливо розуміти, що вони взаємодіють і вирішують завдання не лише з підготовки фахівців, але й з їхнього подальшого успішного інтегрування у сучасне професійне середовище.

Перерахуємо ключові аспекти забезпечення якості в управлінні освітнім процесом.

Спостереження за якістю навчання та здобутих знань повинно бути систематичним і здійснюватися як внутрішнім контролем у навчальному закладі, так і зовнішнім, зокрема оцінкою аудиторських організацій чи експертних комісій.

Розвиток технологій та зміни в економічному середовищі вимагають постійного оновлення та адаптації навчальних програм. Забезпечення актуальності та відповідності змінам у галузі – важливий аспект забезпечення якості освіти.

Застосування сучасних методів та технологій, таких як дистанційне навчання, проектно-орієнтоване викладання, практичні майстер-класи тощо, сприяє ефективнішому засвоєнню матеріалу та розвитку практичних навичок студентів.

Успішна інтеграція випускників у ринок праці визначається взаємодією з потенційними роботодавцями та підприємствами ще на етапі навчання. Створення стажувань, партнерства з підприємствами та відкриття для студентів можливостей для практики важливі для підготовки кваліфікованих кадрів.

Наявність системи внутрішнього контролю та оцінки якості діяльності викладачів, програм та підтримка студентів сприяє підвищенню якості професійної підготовки.

Загальний висновок полягає в тому, що забезпечення якості професійної освіти – це складний та багатоплановий процес, що включає в себе широкий спектр дій та стратегій.

Організації освітніх закладів повинні поєднувати удосконалення навчальних програм, розвиток високоефективних методів викладання та надання студентам можливостей для практичного застосування отриманих знань.

Забезпечення якості професійної освіти залежить від систематичного оцінювання результатів.

Система об'єктивного оцінювання: Ефективність системи оцінювання визначається її об'єктивністю та адаптацією до сучасних методик та підходів. Це

включає в себе різноманітні форми оцінювання, такі як тестування, практичні завдання, курсові роботи та індивідуальні проекти.

Формативний підхід: Використання формативного оцінювання, яке не обмежується лише підсумковими оцінками, але надає студентам зворотний зв'язок та можливість саморефлексії, сприяє постійному розвитку та самопізнанню.

Залучення студентів до процесу оцінювання: Важливо активно залучати студентів до процесу оцінювання, давати їм можливість висловлювати свої думки та оцінювати власні досягнення, що сприяє більшій відповідальності та залученню до навчального процесу.

Забезпечення доступності та різноманітності освітніх можливостей.

Урахування різниць в навчальних потребах: Забезпечення різноманітності та гнучкості в освітніх програмах для урахування індивідуальних потреб та інтересів студентів.

Запровадження онлайн-та дистанційних форматів: Врахування сучасних тенденцій, таких як розвиток онлайн-та дистанційного навчання, для забезпечення доступності освіти та розвитку цифрових навичок.

Впровадження системи підтримки студентів: Створення системи підтримки, яка включає менторську допомогу, консультативні служби та інші інструменти для сприяння успішному навчанню.

Забезпечення якості професійної освіти – це постійний процес, що вимагає від освітніх установ, викладачів та студентів взаємодії та спільних зусиль. Врахування різноманітних факторів, таких як індивідуальні особливості студентів, вимоги ринку праці та технологічні зміни, є важливим аспектом створення високоякісної та відповідної сучасним вимогам системи професійної підготовки.

Управління якістю професійної освіти – це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на забезпечення ефективності та відповідності освітніх програм вимогам сучасного ринку праці та потребам суспільства. Система управління якістю в освіті включає в себе різноманітні аспекти, починаючи від розробки програм до оцінювання результатів та навчального процесу.

Стратегічне планування та розвиток програм, яке здійснюється через розробка актуальних та інноваційних навчальних програм - створення програм, що враховують сучасні тенденції у галузі, вимоги роботодавців та розвиток технологій.

Аналіз та удосконалення змісту навчальних матеріалів - систематичний аналіз та оновлення змісту програм для врахування нових досліджень, технологічних досягнень та змін у вимогах до фахівців.

Забезпечення якості викладання та оцінювання.

Професійний розвиток викладачів - проведення тренінгів, семінарів та надання можливостей для викладачів підвищувати свої професійні навички та використовувати сучасні методи навчання.

Розвиток системи об'єктивного оцінювання - впровадження інноваційних методів оцінювання, формативного підходу та залучення студентів до процесу самооцінювання.

Співпраця з роботодавцями та партнерами. Взаємодія з підприємствами та роботодавцями: Розвиток партнерських відносин з компаніями для стажувань, практик та адаптації навчальних програм під вимоги роботодавців.

Залучення експертів з практики: Запрошення практикуючих фахівців для викладання окремих курсів та проведення майстер-класів.

Моніторинг та аналіз результатів. Система моніторингу якості: Розробка та впровадження системи внутрішнього та зовнішнього моніторингу для постійного аналізу та вдосконалення навчального процесу.

Аналіз результатів анкетування та відгуків студентів: Систематичний аналіз думок та відгуків студентів для виявлення можливостей для покращення якості навчання.

Управління якістю професійної освіти – це динамічний процес, що вимагає постійної адаптації та вдосконалення. Це спільна відповідальність освітніх установ, викладачів, студентів та представників бізнес-середовища для створення ефективного, високоякісного та відповідного сучасним вимогам освітнього простору.

Використання інформаційних технологій: Застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації процесів управління якістю, зокрема для збору та аналізу даних, забезпечення доступу до інформації та ефективного звітування.

Розвиток системи електронного навчання: Впровадження електронних платформ для навчання, що дозволяють студентам отримувати доступ до матеріалів, сприяють інтерактивному навчанню та фіксації прогресу.

Забезпечення сталого розвитку та адаптації. Сталість та гнучкість в управлінні: Впровадження стратегій, що дозволяють утримувати сталу якість освіти, але при цьому гнучкі до змін у суспільстві та науковому просторі.

Система звітності та ефективного контролю: Встановлення ефективної системи звітності та контролю, що дозволяє вчасно реагувати на можливі проблеми та забезпечує прозорість управлінських рішень.

Залучення студентів до управлінського процесу. Участь студентів у прийнятті рішень: Забезпечення можливості для студентів брати участь у роботі рад та комітетів для виявлення їхніх потреб та думок.

Створення механізмів зворотного зв'язку: Встановлення системи зворотного зв'язку, яка дозволяє студентам висловлювати свої пропозиції та висловлювати обурення, що сприяє взаєморозумінню та постійному вдосконаленню.

Управління якістю професійної освіти є ключовим елементом створення відповідальної, адаптованої до потреб суспільства та стійкої системи освіти. Заходи, спрямовані на підтримку якості, мають стратегічний та довгостроковий характер, сприяючи підготовці висококваліфікованих фахівців, готових до викликів сучасного світу.

Формування культури якості в освітньому закладі. Залучення до управління якістю всіх учасників освітнього процесу: Важливо створити атмосферу взаємодії та співпраці серед адміністрації, викладачів, студентів та інших учасників освітнього процесу для спільного формування та підтримки культури якості.

Проведення інформаційно-освітньої роботи: Забезпечення всіх учасників освітнього процесу необхідною інформацією щодо важливості та переваг якісної освіти, відомостей про заходи забезпечення якості та їхніх результатів.

Постійна ретроспекція та корекція стратегій. Аналіз та оцінка ефективності вжитих заходів: Регулярна оцінка та аналіз результатів здійснених заходів забезпечення якості для виявлення успіхів та недоліків.

Гнучкість стратегій відповідно до змін: Здатність швидко реагувати на зміни у вимогах ринку праці, технологій та суспільства, адаптуючи стратегії управління якістю.

Забезпечення якості професійної освіти – це динамічний та комплексний процес, який вимагає систематичного вдосконалення та взаємодії всіх зацікавлених сторін. Постійна рефлексія та адаптація до нових викликів дозволяють освітнім закладам залишатися актуальними та конкурентоспроможними в сучасному освітньому середовищі.

Збереження та розвиток талановитого педагогічного складу. Стимулювання професійного росту викладачів: Розробка та здійснення програм стимулювання, що сприяють педагогічному розвитку викладачів та впровадженню їхніх інноваційних ідей.

Підтримка та заохочення талановитих викладачів: Здійснення системи підтримки та заохочення талановитих викладачів, яка включає в себе конкурси, премії та інші форми визнання.

Створення комфортного освітнього середовища: Здійснення заходів для забезпечення комфортного та стимулюючого середовища для навчання та розвитку студентів та викладачів.

Особливостями навчання у закладах ФПВО є практична спрямованість, гнучкість освітніх програм, спеціалізовані напрями та державне регулювання, яка реалізується через значну кількість практичних занять та виробничих стажувань. Вона орієнтована на виявлення індивідуальних рис студентів, їхніх потреб та можливостей у контексті майбутньої професійної діяльності. Моніторинг навчального прогресу – регулярне оцінювання знань студентів для виявлення

сильних і слабких сторін. Визначення освітніх потреб – аналіз індивідуальних особливостей студентів для розробки ефективних навчальних стратегій. Корекція навчального процесу – адаптація методів викладання відповідно до результатів діагностики. У сучасному освітньому контексті педагогічна діагностика в професійній освіті стає ключовим інструментом для визначення рівня досягнень студентів, ефективності методів викладання та визначення потреб у подальшому удосконаленні освітнього процесу.

Підготовка конкурентоспроможного фахівця у сфері економіки є стратегічним завданням фахової передвищої освіти. Однією з ключових умов досягнення цієї мети є забезпечення якості освітнього процесу, важливим складником якого виступає педагогічна діагностика.

1. Педагогічна діагностика дозволяє здійснювати цілісне оцінювання професійної підготовки здобувачів освіти за допомогою систематичного збору, аналізу та інтерпретації даних про рівень сформованості знань, умінь, навичок, а також ключових економічних компетентностей, необхідних майбутнім економістам [32., с. 102].

Якість професійної освіти визначається сукупністю характеристик, що відповідають вимогам роботодавців, освітніх стандартів, індивідуальних запитів студентів. До таких характеристик належать:

- рівень теоретичних знань;
- сформованість аналітичного та критичного мислення;
- практична здатність застосовувати знання в реальних економічних умовах;
- комунікативні та цифрові навички;
- готовність до прийняття рішень та відповідальність за їх наслідки [15 с. 45].

Педагогічна діагностика виступає інструментом моніторингу якості освітнього процесу, допомагаючи не лише оцінити досягнення студентів, але й виявити проблемні зони, відстежити прогрес і спрогнозувати подальший розвиток навчальних результатів [19, с. 59].

Дослідники освітніх технологій у вищій школі Андрущенко В.П. та Товканець Г.В. виділяють наступні механізми підвищення якості підготовки за допомогою діагностики:

Індивідуалізація навчання — за результатами діагностики викладач має змогу коригувати навчальні маршрути, враховуючи сильні й слабкі сторони студентів.

Зворотний зв'язок — об'єктивне оцінювання дозволяє здобувачам розуміти свій реальний рівень підготовки та напрямки вдосконалення.

Обґрунтованість педагогічних рішень — діагностичні дані допомагають планувати зміст, методи та форми навчання.

Підвищення мотивації студентів — прозора система оцінювання заохочує до активної участі у навчальному процесі.

Практичне значення у підготовці економістів -у галузі економічної освіти педагогічна діагностика реалізується через:

- тестування з економічних дисциплін;
- аналіз виконання практичних завдань (бюджетування, SWOT-аналіз, фінансове моделювання тощо);
- виконання проєктів (створення бізнес-планів, маркетингових досліджень);
- кейс-методи — діагностика здатності аналізувати реальні ситуації;
- оцінювання soft skills (робота в команді, комунікація, тайм-менеджмент) [4, с. 88].

Таким чином, педагогічна діагностика є не лише інструментом вимірювання рівня знань, але й важливим фактором формування якісного освітнього середовища, що забезпечує підготовку фахівців, здатних діяти ефективно в умовах сучасного ринку праці.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

2.1 Методи діагностики рівня економічних знань здобувачів освіти

У професійній підготовці економістів важливо застосовувати ефективні стратегії викладання, що сприяють глибокому засвоєнню знань, розвитку критичного мислення та формуванню практичних навичок. Викладачам економіки використовуються наступні ефективні стратегії викладання:

1. Проблемно-орієнтоване навчання – студенти досліджують складні економічні ситуації та аналізують варіанти їх вирішення, що сприяє розвитку аналітичного мислення.
2. Інтерактивні методи – використання кейс-методу, ділових ігор, мозкового штурму допомагає студентам активно залучатися до навчального процесу.
3. Формативне оцінювання – регулярний зворотний зв'язок та діагностичне тестування дозволяє своєчасно коригувати процес навчання та адаптувати матеріал відповідно до потреб студентів.
4. Проєктне навчання – залучення студентів до розробки економічних проєктів чи моделювання фінансових процесів стимулює їхню самостійність та ініціативність.
5. Технологічні інструменти – інтеграція сучасних освітніх платформ, симуляторів, аналізу великих даних та економетричних моделей сприяє ефективному засвоєнню матеріалу.
6. Дебати та дискусії – стимулювання студентів до аргументованого обговорення економічних концепцій розвиває їхню здатність до обґрунтованих висновків.

Важливим аспектом ефективного навчання є систематичне оцінювання рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. Діагностика освітнього процесу

служить не лише засобом кількісної оцінки знань, але й інструментом для аналізу якості засвоєння теоретичних концепцій та практичних навичок.

Об'єктивне діагностування дозволяє викладачам і науковцям виявити прогалини в знаннях студентів та ідентифікувати труднощі, що можуть виникати при освоєнні складних економічних категорій, моделей та методів. Виявлені недоліки сприяють розробці ефективних механізмів корекції освітнього процесу, які можуть включати адаптацію навчальних програм, вдосконалення методів викладання та застосування інноваційних технологій.

Крім того, діагностування виступає як важливий мотиваційний чинник, оскільки дозволяє студентам усвідомити власний рівень знань, оцінити власний прогрес та визначити напрями подальшого вдосконалення. Вчасний зворотний зв'язок сприяє підвищенню навчальної мотивації, активізації самостійної роботи та розвитку критичного мислення.

У процесі професійної підготовки економістів важливою умовою ефективного викладання є своєчасне та об'єктивне діагностування рівня засвоєння навчального матеріалу. Діагностика дозволяє не лише оцінити навчальні досягнення, а й виявити прогалини у знаннях, спланувати корекцію освітнього процесу, підвищити мотивацію до навчання.

Виділимо типи контрольних та діагностичних завдань та наведемо приклади їх використання при викладанні економіки.

У викладанні економічних дисциплін використовують різні форми діагностичних завдань, які умовно поділяються на: репродуктивні, аналітичні практико-орієнтовані та творчі. Наведемо приклади реалізації завдань при викладанні економіки в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Типи контрольних та діагностичних завдань при викладанні економіки.

Типи завдань	Призначення	Приклад «Економіка»
<i>Репродуктивні</i>	передбачають відтворення теоретичного матеріалу	пояснити поняття «ринкова рівновага», «інфляція», «грошова маса».

<i>Аналітичні</i>	спрямовані на інтерпретацію, порівняння або аналіз інформації	проаналізувати зміни попиту на основі графіка
<i>Практично-орієнтовані</i>	вимагають застосування знань у конкретній ситуації	розрахувати прибуток підприємства на основі умов задачі.
<i>Творчі</i>	стимулюють до самостійного мислення, вироблення власних економічних рішень	запропонувати антикризову стратегію для малого бізнесу.

Джерело: Складено автором

Таким чином, ефективна система діагностування навчальних досягнень є невід'ємною складовою якісної професійної підготовки економістів, що забезпечує глибоке засвоєння матеріалу, розвиток аналітичного мислення та формування компетенцій, необхідних для успішної діяльності у сфері економіки.

Нами були обрані ефективні методи діагностики при викладанні економіки, наведемо їх у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Методи діагностики при викладанні економіки

Методи діагностики	Призначення	Приклад «Економіка»
<i>Тестування</i>	Забезпечує швидке й об'єктивне оцінювання знань. Рекомендується використовувати різні типи тестів: • закриті тести (вибір правильної відповіді); • відкриті тести (самостійне формулювання відповіді); • тести з множинним вибором; • тести на відповідність.	Який із наведених факторів зумовлює зростання пропозиції? а) зростання цін на ресурси б) зниження податків в) зниження рівня конкуренції г) підвищення ставок кредитування Правильна відповідь: б)
<i>Письмові контрольні роботи</i>	Застосовуються для діагностики глибини розуміння теми. Включають: • теоретичні запитання; • задачі з розрахунками • короткі есе	• охарактеризуйте основні поняття до теми; • обчисліть ВВП, чистого прибутку тощо • «Роль податків у ринковій економіці».

<i>Ситуаційні вправи (case study)</i>	Ефективні для перевірки вміння аналізувати реальні економічні ситуації.	Приклад кейсу: <i>Підприємство стикається зі зростанням витрат на енергоносії.</i> • Проаналізуйте, як це вплине на обсяг виробництва, прибуток та ринкову ціну продукції. • Запропонуйте шляхи оптимізації витрат.
<i>Фінансово-економічні задачі</i>	Спрямовані на розвиток розрахункових і логічних навичок.	<i>Розрахуйте чистий прибуток підприємства, якщо: виручка — 350 000 грн, собівартість — 220 000 грн, податок на прибуток — 18%.</i>
<i>Електронні тести та інтерактивні вправи</i>	Для оперативності перевірки, візуалізації результатів, можливості адаптації до рівня студента.	<i>Онлайн-платформи (Google Forms, Kahoot, Moodle).</i>

Джерело: Складено автором

Отже, ефективна педагогічна діагностика рівня економічних знань має бути комплексною, включати різноманітні завдання, що дозволяють оцінити не лише засвоєння теоретичного матеріалу, а й сформованість економічного мислення, здатність застосовувати знання на практиці.

2.2 Визначення та оцінювання професійної компетентності майбутніх економістів

Професійна компетентність майбутнього економіста — це інтегративна характеристика, яка охоплює знання, вміння, навички, а також особистісні якості, що забезпечують здатність ефективно виконувати професійні функції в умовах сучасного ринку. У системі фахової передвищої освіти розвиток цієї компетентності є ключовим показником якості підготовки фахівця, а її своєчасна та об'єктивна діагностика — необхідною умовою успішного освітнього процесу.

В наукових джерелах нами було знайдено наступні складові професійної компетентності економіста [32]:

1. **Загальнотеоретична компетентність** — знання основ макро- і мікроекономіки, економічної теорії, фінансів, менеджменту, маркетингу.
2. **Аналітична компетентність** — здатність збирати, обробляти й інтерпретувати економічну інформацію.
3. **Практична компетентність** — вміння застосовувати знання для розв’язання прикладних економічних завдань.
4. **Комунікативна компетентність** — навички ділового спілкування, ведення переговорів, презентації економічних даних.
5. **Цифрова компетентність** — володіння сучасними інформаційними технологіями (Excel, 1С, аналітичні сервіси).
6. **Соціально-емоційна компетентність** — відповідальність, ініціативність, критичне мислення, здатність до командної роботи.

Важливим є правильний підбір методів оцінювання професійної компетентності. На нашу думку, доцільним для комплексного оцінювання рівня сформованості професійної компетентності є застосовування **модульно-рейтингову систему**, яка поєднує кілька методів, описану в роботі Мартинюк О.М. [19. С.73]:

1. **Тестування** – для перевірки теоретичних знань з економіки.
2. **Проектні роботи** – створення бізнес-планів, SWOT-аналізів, фінансових моделей тощо.
3. **Кейс-методи** – аналіз і розв’язання реальних або змодельованих економічних ситуацій.
4. **Портфоліо студента** – відображає динаміку професійного зростання через зібрані індивідуальні досягнення (тести, задачі, аналітичні звіти).
5. **Спостереження та експертне оцінювання** – з боку викладачів, менторів, керівників практики.
6. **Самооцінювання та взаємооцінювання** – стимулює критичне осмислення особистих досягнень і навичок командної роботи.

Наведемо приклади критеріїв оцінювання практичної компетентності в таблиці 2.4.

Таблиця 2. 4 – Критерії оцінювання практичної компетентності.

Критерій	Опис
Здатність до аналізу	Виявляє головні фактори, розуміє взаємозв'язки, формує висновки
Обґрунтованість економічних рішень	Використовує логіку, дані, моделі при прийнятті рішень
Точність розрахунків	Вірно виконує математичні дії, розраховує показники
Використання цифрових інструментів	Застосовує програми, таблиці, графіки при розв'язанні завдань
Презентація результатів	Уміє чітко та лаконічно представити результати письмово або усно

Джерело: Складено автором

Наведемо декілька варіантів для практичного оцінювання компетентності студентів (ДОДАТОК А).

Таким чином, педагогічна діагностика професійної компетентності не обмежується перевіркою знань, а охоплює всі ключові компоненти професійної діяльності економіста, відображаючи здатність студента до реальної практики.

Сучасна педагогічна діагностика дедалі частіше орієнтується не лише на перевірку знань, а й на оцінювання розуміння, застосування, аналізу та синтезу інформації. У цьому контексті ефективними засобами виступають тестові завдання, ситуаційні вправи та кейс-методи, які дозволяють оцінити сформованість економічного мислення і професійної компетентності здобувачів освіти.

«Тестування — один із найпоширеніших інструментів у педагогічній діагностиці. Його переваги: об'єктивність, швидкість перевірки, стандартизованість.

Типи тестів:

- Закриті (одна або кілька правильних відповідей),
- Відкриті (коротка або розгорнута відповідь),
- На відповідність, на встановлення послідовності, на множинний вибір.

Тести можуть використовуватись як для вхідної, так і для поточної та підсумкової діагностики» [19, с. 122].

Ситуаційне завдання — це опис реальної або змодельованої економічної ситуації з низкою запитань, що вимагають аналізу, оцінювання та прийняття

рішень. Такі завдання розвивають здатність здобувача освіти мислити логічно, використовувати економічні знання, формувати власну аргументовану позицію.

Оцінювання ситуаційних завдань базується на таких критеріях:

- логічність міркувань,
- обґрунтованість відповіді,
- використання економічних термінів і моделей,
- оригінальність підходів до вирішення проблеми.

Кейс-метод — це навчальний підхід, що передбачає вивчення конкретної проблемної ситуації з практики. У діагностичному контексті кейс дозволяє виявити рівень професійної підготовки студента, його аналітичні, комунікативні та управлінські навички.

Робота з кейсом може виконуватись індивідуально або в групі. Вона включає:

- аналіз фактів;
- постановку проблеми;
- пошук варіантів рішення;
- обґрунтування вибору.

Поділяємо думку Ягупова В. П, який наголошує на тому, що «перевага кейс-методу полягає у його наближеності до реальної практики, що особливо актуально для фахової підготовки економістів» [32 с. 91].

В результаті проведенного теоретичного дослідження нами було здійснено порівняльна характеристика методів діагностування, яка відображена в таблиці 2.5

Таблиця 2.5 - Порівняльна характеристика методів

Метод	Призначення	Спрямованість	Основні переваги
Тести	Перевірка знань	Теоретичні знання, поняття	Об'єктивність, швидкість перевірки
Ситуаційні завдання	Аналіз і застосування	Мислення, практичне орієнтування	Глибина оцінювання, розвиток критичного мислення
Кейси	Рішення проблем	Компетентності, інтеграція знань	Реалістичність, формування soft skills

Джерело: Складено автором

Таким чином, поєднання тестів, ситуаційних завдань і кейс-методу у педагогічній діагностиці забезпечує багатовимірну оцінку підготовки студентів. Це дозволяє не лише виявити рівень засвоєння знань, а й визначити їхню здатність діяти у складних професійних ситуаціях, що є ознакою якісної економічної освіти.

2.3 Методичні рекомендації щодо удосконалення діагностичних процесів у викладанні економіки

Удосконалення педагогічної діагностики у викладанні економіки є необхідною умовою забезпечення якісної фахової підготовки майбутніх економістів. Ефективна діагностика повинна бути не лише засобом контролю, а й інструментом розвитку пізнавальної активності, саморефлексії та професійного мислення здобувачів освіти.

На основі проведеного аналізу теоретичних джерел та практичного досвіду, можна сформулювати такі **методичні рекомендації**:

1. ВИЗНАЧАТИ МЕТУ ДІАГНОСТИКИ ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНІХ РЕЗУЛЬТАТІВ

- Кожна діагностична процедура має бути спрямована на перевірку конкретних навчальних або професійних результатів (наприклад: вміння аналізувати фінансову інформацію, обґрунтовувати економічні рішення).
- Необхідно відмовитися від діагностики "заради оцінки" на користь формульовального підходу [23].

2. ПОЄДНУВАТИ КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ

- Ефективною є комбінація тестування, анкетування, кейс-аналізу, спостереження, самооцінювання.
- Наприклад, після тесту варто дати студенту короткий бланк самооцінки з питаннями типу: Що вдалося? Що викликало труднощі?

3. ВИКОРИСТОВУВАТИ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНІ ЗАВДАННЯ

- Завдання мають бути адаптованими до різного рівня підготовки здобувачів: базові, аналітичні, творчі.

- Диференціація сприяє розвитку сильних студентів і підтримує менш підготовлених.

4. ВПРОВАДЖУВАТИ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ

- Використання платформ Moodle, Google Forms, Kahoot, Classtime дає змогу:

- швидко зібрати й проаналізувати результати;
- підвищити мотивацію через ігрові елементи (гейміфікація);
- створити адаптивні тести з різною складністю питань.

5. ВИКОРИСТОВУВАТИ ПЕДАГОГІЧНУ ДІАГНОСТИКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ САМОНАВЧАННЯ

- Після кожної діагностики варто організовувати коротку рефлексію: аналіз помилок, обговорення альтернативних відповідей, групову роботу над складними моментами.

- Включення студентів у процес обговорення результатів сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання.

6. ФОРМУВАТИ ІНДИВІДУАЛЬНІ ДІАГНОСТИЧНІ ПРОФІЛІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

- Зібрані діагностичні дані варто систематизувати у вигляді "карти прогресу студента", де фіксуються:

- рівень засвоєння знань за темами;
- розвиток компетентностей;
- успішність у кейсах, проектах, контрольних.

7. ЗАЛУЧАТИ ЗДОБУВАЧІВ ДО САМОДІАГНОСТИКИ

- Формування навичок самооцінювання є важливим для підготовки до реального професійного життя.

- Можна використовувати чек-листи, рейтингові шкали, рефлексивні щоденники.

8. РОЗРОБЛЯТИ ДІАГНОСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ВІДПОВІДНО ДО ПРИНЦИПІВ НАУКОВОСТІ ТА ВАЛІДНОСТІ

- Завдання мають відповідати змісту навчальної програми, бути логічними, зрозумілими, перевіряти саме ті показники, які важливі для компетентного економіста.
- Бажано, щоб частина завдань мала відкритий характер, дозволяючи оцінити аналітичне та критичне мислення.

Педагогічна діагностика у викладанні економіки повинна розглядатися не як формальна процедура контролю, а як цілісний освітній інструмент, що сприяє глибокому осмисленню змісту дисципліни, виявленню освітніх потреб студентів і підвищенню якості професійної підготовки. Впровадження наведених методичних рекомендацій дасть змогу зробити діагностичний процес більш ефективним, прозорим і особистісно орієнтованим.

За потреби можливо оформлювати ці рекомендації у вигляді «Пам'ятки для викладача» або «Методичних вказівок до діагностичного блоку дисципліни» (Додаток Б, В)

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження теоретичних та практичних аспектів педагогічної діагностики при викладанні економіки у закладах фахової передвищої освіти було досягнуто поставлену мету та виконано всі завдання дослідження.

Педагогічна діагностика визначена як система цілеспрямованих дій, що включає оцінювання, аналіз і прогнозування результатів навчання здобувачів освіти. Вона виступає ключовим інструментом моніторингу якості знань, умінь і компетентностей у підготовці фахівців економічного профілю.

Виявлено, що якість професійної підготовки майбутніх економістів значною мірою залежить від ефективності діагностичного супроводу навчального процесу. Завдяки педагогічній діагностиці викладачі можуть своєчасно виявити освітні проблеми, адаптувати методики викладання та створити умови для індивідуального розвитку студентів.

У ході дослідження було систематизовано типи та методи педагогічного діагностування, зокрема тестування, ситуаційні завдання, кейс-метод, аналіз навчальних портфоліо, анкетування, самооцінювання та спостереження.

Застосування ситуаційних завдань та кейс-методів дозволяє не лише перевіряти рівень засвоєння знань, а й оцінювати здатність студентів аналізувати, синтезувати інформацію, ухвалювати економічно обґрунтовані рішення, що є важливою умовою формування професійної компетентності.

Розроблено методичні рекомендації щодо удосконалення діагностичних процесів, які передбачають цілеспрямоване поєднання кількісних і якісних методів, використання цифрових інструментів, впровадження самооцінювання, створення індивідуальних діагностичних карт прогресу здобувачів освіти.

Отже, педагогічна діагностика повинна розглядатися не лише як форма контролю, а як активний засіб підвищення ефективності навчального процесу, спрямований на розвиток особистості, професіоналізму й відповідальності майбутнього економіста. Перспективи подальших досліджень у цій галузі пов'язані з пошуком інтерактивних, цифрових та адаптивних форм діагностики, що враховують індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов, В. Н. (2018). Педагогічна діагностика: сутність та структура. Науковий вісник Кам'янець-Подільського національного університету. Серія: Педагогіка.
2. Аванесов В. С. Визначення, предмет та основні функції педагогічної діагностики // Педагогічна діагностика. -2002. - № 1.
3. Андрусів, І. Педагогічна діагностика як засіб вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Педагогічні науки", 2018, - 25 с.
4. Андрущенко В.П., Товканець Г.В. Освітні технології у вищій школі. — К.: Центр учбової літератури, 2022. — 312 с.
5. Васильєва, О. О. Управління якістю освітнього процесу в вищому навчальному закладі. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогіка, 2017.
6. Васильков Л.М., Тевлів Б.Л. Ритми навчального року завуча // Завуч. - 1999 - №24..
7. Галузяк В. М. Педагогічна діагностика : курс лекцій / В.В. М. Галузяк, І. Л. Холковська. – Вінниця : Нілан ЛТД, 2015. – 155 с.
8. Гончаренко, С. С. (2019). Система управління якістю професійної освіти: теоретико-методологічний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки, 2019.
9. Горбачова, І. В. (2018). Управління якістю освіти в закладах професійно-технічної освіти: теоретичний аспект / І. В. Горбачова // Науковий вісник Полісся. – № 2 (14). – С. 83–90.
10. Даниленко, Г. Г. (2016). Педагогічна діагностика: теорія і практика. Педагогічний процес: теорія і практика, 2016.
- 11.Дербеньова А.Г. Педагогічна діагностика у класному керівництві /А. Г. Дербеньова. – Харків: Вид.група «Основа», 2007. – 176 с.
- 12.Дубасенюк О.А., Вознюк О.В. Діагностичний підхід як важлива умова професійної позиції вчителя / О.А. Дубасенюк, О.В. Вознюк // Методичні основи

- діагностики академічної обдарованості учнів (з урахуванням специфіки освітньої галузі): матер. наук-практ.семінару. – К.: ІОД, 2011
- 13.Інгенкамп К. Педагогічна діагностика: Пер. з нім. - К.: Педагогіка, 1991. - 240 с.
 14. Кочергін, В. В. (2008). Системи діагностики якості вищої освіти: методологія, інструментарій, практика / В. В. Кочергін. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 312 с.
 - 15.Кузьміна Н.В. Професійна підготовка в системі педагогічної освіти. — М: Педагогіка, 2018. — 198 с.
 - 16.Кремень, В. Г. (2018). Інструменти педагогічної діагностики в системі вищої освіти. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія, 2018. С – 300 с.
 - 17.Лозова В.І. Психолого-педагогічні основи освітнього процесу. — Харків: Основа, 2020. — 256 с.
 18. Лукіна Т.О. Педагогічна діагностика // Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва; редкол.: О. І. Ляшенко, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, П. Ю. Саух, Л. Д. Березівська, І. Д. Бех, В. Ю. Биков, М. С. Гальченко, В. В. Засенко, С. А. Калашнікова, М. О. Кириченко, Л. Б. Лук'янова, В. Г. Панок, В. О. Радкевич, О. Я. Савченко, М. М. Слюсаревський, О. В. Сухомлинська]: 2-ге вид, допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. – 712 с.
 - 19.Мартинюк О.М. Педагогічна діагностика як основа забезпечення якості освіти. — К.: Логос, 2020. — 240 с.
 - 20.Мельник, О. М. Інструменти управління якістю професійної освіти в країнах Європейського Союзу. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогіка, 2017. -
 - 21.Наконечна, О. А. Педагогічна діагностика в системі професійної підготовки фахівців / О. А. Наконечна // Педагогічний процес: теорія і практика. – № 1, 2016. – 54 С.
 - 22.Педагогічна діагностика. Методичні рекомендації / Укл. В. Уруський Режим доступу: <https://bibl.com.ua/informatika/18120/index.html>

23. Підласий І.П. Педагогіка. — К.: Освіта, 2021. — 368 с.; Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. — М.: Педагогика, 2009. — 192 с.
24. Пометун О.М. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти/О.М. Пометун // Рідна школа. – 2005. - №9-1. -С.
25. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. — К.: Генеза, 2019. — 304 с.
26. Семеніхіна, Н. І. (2019). Інноваційні технології в сучасній освіті: монографія / Н. І. Семеніхіна. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2019. – 292 с.
27. Ткаченко, В. В. (2015). Управління якістю професійної освіти в Україні: теорія і практика: монографія / В. В. Ткаченко. – Київ: Видавництво “Генеза”, 2015. – 312 с.
28. Уманець, І. С. (2018). Педагогічна діагностика в сучасному освітньому просторі. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогіка*, (1), 2018.
29. Цехмістрова Г.С. Управління в освіті та педагогічна діагностика: навчальний посібник для вузів / Г.С. Цехмістрова, Н.А. Фоменко. – Київ: Слово, 2005. – 277с.
30. Шиненко, В. С. (2017). Педагогічна діагностика: теоретико-методичні аспекти: навч. посібник / В. С. Шиненко. – Київ: Видавничий дім “Сам”, 2017. – 280 с.
31. Шутікова, І. О. (2016). Діагностика вищої педагогічної освіти: теорія, методологія, практика: монографія / І. О. Шутікова. – Харків: Видавець Стрільцов, 2016. – 308 с.
32. Ягунов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
33. Саркісова О. Ю., Комар О. Є. Психолого-педагогічна діагностика як засіб забезпечення якості професійної підготовки у закладах фахової передвищої освіти с. 197-199 / Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку суб'єктів педагогічної освіти і освіти дорослих в сучасних реаліях України: зб. тез матеріалів Звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2024 рік (Київ, 17–27 квіт. 2025 р.). Київ: Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2025. 237 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15564419>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ШАБЛОН КЕЙС-ЗАВДАННЯ

Тема: Аналіз фінансового стану підприємства та прийняття управлінського рішення

Ситуація:

Студентам надається фінансова звітність компанії за останні три роки. Вона містить дані про доходи, витрати, активи, зобов'язання та рентабельність.

Завдання:

1. Провести аналіз фінансових показників (ліквідність, прибутковість, ефективність використання активів).
2. Визначити сильні та слабкі сторони фінансового стану компанії.
3. Розробити стратегічні пропозиції щодо покращення фінансового стану.
4. Презентувати висновки у формі звіту з графіками та таблицями.

Приклад проєкту

Тема: Розробка бізнес-плану для стартапу у сфері фінансових технологій

Етапи проєкту:

- Аналіз ринку та конкурентного середовища.
- Визначення цільової аудиторії та потреб споживачів.
- Розрахунок стартових витрат, прогнозування доходів та ризиків.
- Використання економічних моделей для оцінки ефективності бізнесу.
- Створення презентації бізнес-плану та його захист перед експертами.

Система балів для практичного оцінювання

Оцінювання проводиться за кожним критерієм із шкалою від 1 до 5 балів:

Критерій	Оцінка (1-5)	Коментар
Здатність до аналізу		Відображає глибину розуміння економічних взаємозв'язків
Обґрунтованість економічних рішень		Логічність, точність та реалістичність прийнятих рішень
Точність розрахунків		Коректність виконаних математичних дій
Використання цифрових інструментів		Застосування сучасних технологій для розрахунків та аналізу
Презентація результатів		Якість оформлення письмових та усних підсумків

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ ВИКЛАДАЧА

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІКИ: КЛЮЧОВІ ПРИНЦИПИ

1. Чітке визначення мети діагностики

- Оцінювання має відповідати навчальним цілям та перевіряти конкретні компетентності.
- Діагностика не повинна бути формальністю, а інструментом для покращення навчального процесу.

2. Поєднання кількісних та якісних методів

- Використовуйте тестування, анкетування, кейс-аналіз, спостереження, самооцінювання.
- Після тестування варто запропонувати студентам рефлексію: що вдалося, що потребує покращення.

3. Диференційовані завдання

- Матеріал має відповідати рівню підготовки: базові, аналітичні, творчі завдання.
- Це сприяє підтримці слабших студентів та стимулює сильніших.

4. Цифрові інструменти

- Використовуйте Moodle, Google Forms, Kahoot, Classtime для інтерактивного аналізу результатів.
- Гейміфікація сприяє підвищенню мотивації.

5. Самонавчання та рефлексія

- Після діагностики варто організовувати обговорення помилок, альтернативних відповідей, групові завдання.

6. Індивідуальні діагностичні профілі

- Формуйте "карту прогресу студента", де фіксуються рівень знань, успішність у проєктах та кейсах.

7. Самодіагностика студентів

- Запропонуйте чек-листи, рейтингові шкали, рефлексивні щоденники для формування навичок самооцінювання.

8. Якість діагностичних матеріалів

- Завдання мають відповідати навчальній програмі, бути логічними, доступними, перевіряти аналітичне мислення.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ДІАГНОСТИЧНОГО БЛОКУ ДИСЦИПЛІНИ "ЕКОНОМІКА"

Ціль діагностичного блоку

Діагностика спрямована на об'єктивне оцінювання засвоєння студентами економічних знань, виявлення прогалин та планування навчальної корекції.

Методи діагностики

Включає поєднання:

- Тестових завдань (кількісна оцінка знань);
- Анкетування (самооцінка навчального прогресу);
- Кейс-аналізу (оцінка здатності до прийняття рішень);
- Спостереження за студентами у навчальному процесі;
- Використання цифрових платформ для автоматизованого оцінювання.

Критерії оцінювання

- **Здатність до аналізу** – виявлення взаємозв'язків, формування висновків.
- **Обґрунтованість рішень** – застосування економічних моделей.
- **Точність розрахунків** – коректне виконання математичних дій.
- **Цифрові інструменти** – використання сучасних програм для обробки даних.
- **Презентація результатів** – чіткість і логічність викладу.

Рефлексія та корекція навчання

- Студентам пропонується аналіз власних результатів.
- Викладачі коригують навчальні методи відповідно до діагностичних даних.
- Впроваджується персоналізований підхід через індивідуальні діагностичні профілі.